

1

Van kannibalen in een grot

Een juridische parel: de zaak van de grotverken-
ners

mr. N.A. de Leon- van den Berg

Stel. U raakt door een aardverschuiving on-
verhoopt opgesloten in een grot met vier van
uw collega's. Na twintig dagen opsluiting in de
grot verneemt u via de radio dat u allen pas
over nog eens tien dagen kunt worden be-
vrijd. Iedereen zal – naar alle waarschijnlijk-
heid – ruim voor die bevrijding zijn verhon-
gerd. Om een kans op overleven te hebben,
besluit u met elkaar dat één van u opgeofferd
zal moeten worden en als voeding zal dienen
ten behoeve van de vier anderen. Er wordt
gedobbeld om te bepalen wie van u wordt ge-
dood en opgegeten. Het lot bepaalt. Een on-
fortuinlijke collega wordt gedood en opgege-
ten door de andere collega's, die overleven. Na
bevrijding worden de vier overlevenden ter
zake moord veroordeeld tot de doodstraf. Elk
van hen gaat in beroep tegen deze uitspraak.
Welk oordeel zou dan in hoger beroep een
gerechtvaardigd oordeel zijn en waarom?

Dit plot¹ vormt het uitgangspunt van het be-
roemde artikel 'The Case of the Speluncean
Explorers' van rechtsfilosoof Ron L. Fuller dat

in 1949 is gepubliceerd in de *Harvard Law
Review*². Dit artikel is nu (wat mij betreft: ein-
delijk) in het Nederlands vertaald door Joris
van Laarhoven en in boekvorm met de titel
De zaak van de grotverkeners door Ars Aequi
Libri uitgegeven.

In *De zaak van de grotverkeners* buigen vijf
rechters van het Hooggerechtshof van het fic-
tieve land Newgarth zich over de zaak waarin
vijf grotverkeners vast komen te zitten in een
grot en besluiten een grotverkenner op te of-
feren door hem te doden en op te eten opdat
de andere vier grotverkeners overleven. De
vijf rechters van het Hooggerechtshof geven
ieder hun mening (opinie) over deze zaak en
over de vier grotverkenende kannibalen.
Elke rechterlijke opinie is in de kern geba-
seerd op een verschillende rechtsfilosofische
leer.

Ik wil hier niet al te veel kwijt over die oor-
delen of over de inhoud van het boek, want dan
verklap ik wellicht te veel. Ik wil wel de lezers
van *Tijdschrift Tuchtrect* van harte aanbeve-
len om het boek te lezen³. Waarom?

Het in mijn optiek van belang dat een ieder
die zich bezighoudt met het recht, en derhalve
ook met het tuchtrect, zijn gedachten (ten
minste bij tijd en wijle) laat gaan over recht en
rechtvaardigheid. Deze fictieve rechtszaak
van de grotverkeners is een mooi beginpunt
om met elkaar in gesprek te gaan over deze
zaak, zulks vanuit een (rechts)filosofisch en
ethisch perspectief bezien en in het verlengde
daarvan over de vraag wat nu eigenlijk is
rechtvaardig en, vervolgens, wat zou in deze
zaak een rechtvaardig oordeel zijn? En waar-
om? Is dat een juridisch oordeel of een moreel
oordeel? Welke oordeel van welke rechter in
deze zaak spreekt u het meest aan? En waar-
om? Welk verweer had u gevoerd als u een

1 Er wordt in kader van deze fictieve zaak, vaak
verwezen naar een 'echte' rechtszaak waarvan de
feiten grote overeenkomsten vertonen met de
zaak van de grotverkeners: de zaak **R v Dudley
and Stephens** (uit 1884) *Case of R v Dudley and
Stephens, Queens Bench Division, 9 december
1884, 14 QBD 273, DC*. Vier bemanningsleden
van het gezonken schip *Mignonette* waren – zon-
der proviand – op drift geraakt in een kleine red-
dingsboot. Na bijna drie weken op zee, en met
weinig hoop op redding, besloten twee van de
bemanningsleden, Dudley en Stephens, dat ze,
om hun eigen leven te redden, de 17-jarige ka-
juitjongen Richard Parker van het schip moesten
doden en opeten. De jongen was tegen die tijd al
ernstig ziek geworden na het drinken van zeewa-
ter. Zij werden schuldig bevonden en veroordeeld
tot de doodstraf.

2 Lon. L. Fuller, 'The Case of the Speluncean Ex-
plorers' *Harvard Law Review* 1949, vol. 62, no. 4.

3 Dit voorwoord is niet gesponsord en bevat uit-
sluitend mijn mening.

van de grotverkeners als advocaat zou hebben bijgestaan?

Een uiterst boeiende (fictieve) zaak die nog steeds actueel is⁴ voor wat betreft de juridische en morele dilemma's. De zaak van de grotverkeners zou naast een bespreking in de collegezalen of in de beroepsopleiding wat mij betreft ook niet misstaan in het kader van intervisie of collegiaal overleg.

Complimenten aan Joris van Laarhoven zijn hier op zijn plaats. Zijn vertaling van de zaak van de grotverkeners is simpelweg steengoed. Dat is in eerste plaats vanwege het enigszins ouderwetse Engels van de oorspronkelijke tekst in mijn optiek niet bepaald eenvoudig. Daarnaast doet de vertaling van Van Laarhoven recht aan de portee van het artikel van Fuller, waarbij het in het Nederlands een begrijpelijke en vlotte tekst blijft en daardoor een stuk meer toegankelijker is geworden.

Een waardevolle toevoeging aan het boek is de beschouwing van Bert van Roermund⁵ in het tweede deel van de Nederlandse vertaling, waarin Van Roermund onder meer enkele redeneringen van de rechters nader duidt en die redeneringen in verband brengt met 'fundamentele grondvragen' en met de theorie van de filosoof Radbruch. Met name voor diegenen die geïnteresseerd zijn in en al een bepaalde mate van kennis hebben van de verschillende rechtsfilosofen een doorwrochte duiding van de juridische puzzel die de zaak van de grotverkeners is.

Kortom, leest dit boek!

Ik ben erg benieuwd naar uw oordeel over *De grotverkeners*. Mocht u uw oordeel willen delen met mij, dan verneem ik graag van u.

Mr. N.A. de Leon-van den Berg
Advocaat bij Advocatenkantoor De Leon en
hoofdredacteur van Tijdschrift Tucht recht.

4 Deze fictieve rechtszaak is evenwel niet actueel voor wat betreft het feit dat alle rechters mannen zijn en ze ook respectloos spreken over de 'dienstmeid'. Terecht merkt Van Roermund dit op, zie p. 60.

5 Vanaf p. 51.